

МИКОЛАЙ КОПЕРНІК. СУПЕРЕЧКИ НАВКОЛО ПРІОРИТЕТУ ВІДКРИТТЯ ГЕЛІОЦЕНТРИЧНОЇ МОДЕЛІ

¹Гутник М.В., ²Хжан К.Л.,

¹*Національний технічний університет*

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків,

²*Вроцлавський політехнічний університет, м. Вроцлав*

У сучасній історичній літературі існує думка, що наукова революція відбулася у XVII ст. Її підвалини були закладені польським ученим Миколаєм Коперніком (1473–1543). Проте з'являються публікації, що М. Копернік не має пріоритету у дослідженнях щодо розташування та руху нашої планети відносно Сонця. Починаючи від середини XX ст. автори стверджують, що польський учений взяв свої ідеї у дамаського (Сирія) астронома Ібн Аш-Шатіра (1304–1375) чи навіть персидського (Іран) Аль-Біруні (973–1048) [1; 2]. Чимало авторів висловлюють категоричні думки, що М. Копернік, а пізніше Т. Браге та Й. Кеплер були плагіаторами робіт мусульманських учених доби середньовіччя.

Проблема у тому, що ці суперечки виникають через «подібності» моделей Ібн Аш-Шатіра та М. Коперніка. Дослідник ісламської астрономії Дж.Саліба [3, с. 120] вважає, що Арістарх Самоський (310 до н.е.–230 до н.е.) як і Аль-Біруні визнавали ті самі явища, які можна пояснити як нерухомою Землею у центрі Всесвіту та і рухомою. Проте їхні ідеї не суперечили космологічним умовам Арістотеля [4, с. 232].

Пропозиції, що Сонце може бути центром світу висловлювалися декілька разів у часи античності та середньовіччя, але геоцентрична модель домінувала в історії астрономії аж до робіт М. Коперніка. Існують свідчення, що М. Копернік був знайомий з працями Гікета (учня Піфагора) та припускають, що і з працями Аль-Біруні, проте жоден із учених не стверджував, що швидкість Землі є настільки великою, що зміни у природі можна легко виявити.

Таким чином, хоча є подібності у роботах давньогрецьких, середньовічних мусульманських учених та відкриттях М. Коперніка, неможливо однозначно заявляти, що останній запозичив ідеї попередників. Остання книга М. Коперніка «Про обертання небесних сфер» представляє собою ґрунтовний аналіз, здійснений на основі спостережень та теорії. Тому, можна стверджувати, що М. Копернік вдало розставив усі крапки над «і», що дало поштовх подальшим дослідженням.

Література:

1. Kennedy, E.S., Roberts, V. The Planetary Theory of Ibn al-Shāṭir / Isis 50, № 3, 1959, PP.227–235.
2. Беруни Абу Райхан. Математические и астрономические трактаты // Избранные произведения, Т.VII. Ташкент: Фан, 1987. 345 с.
3. Saliba, G. Islamic Science and the Making of the European Renaissance. The MIT Press, Cambridge, USA, 2011. 316 p.
4. Guessoum, N. Copernicus and Ibn Al-Shatir: Does the Copernican revolution have Islamic roots? The Observatory, Vol. 128, PP. 231–239.